

S3E5. Vikingekongen, som satte Danmark på verdenskortet

Jeanette: Året er 804. Vi er i byen Sliestorp i det nuværende Nordtyskland. Der sidder han på sin trone i hovedhuset og regerer over sit rige, den danske kong Godfred. En magtfuld hersker fra en tid før Gorm den Gamles kongerække, som formåede at modsætte sig ingen ringere end den frankiske kejser Karl den Store. Den frankiske lærd, Einhard, beskriver Karl den Stores krig mod Danmark således: "Den sidste krig, han førte, var den mod de normannere, som kaldes danerne, og som først havde drevet sørøveri og dernæst med en større flåde havde hærget Galliens og Germaniens kyster. Deres konge, Godfred, var så opblæst af forfængeligt håb, at han ville have magten over hele Germanien. Også Frisland og Saksen betragtede han blot som sine egne provinser. Sine naboer abodritterne havde han allerede lagt under sit herredømme og gjort dem skatteskyldige. Han pralede også af, at han i løbet af kort tid ville komme helt til Aachen, hvor kejseren havde sit hof med en stor hær. I dag er Danmark en mindre spiller i det internationale magtspil. Det bliver næppe Danmarks diplomati, som får talt Rusland og Kina til ro, når krigslysten opstår. Eller USA for den sags skyld. Vi har nemlig ikke de store muskler at spille med. Sådan har det ikke altid været. I denne episode vil jeg tage dig med til den tidlige vikingetid, hvor de danske konger begyndte at vise tænder på den internationale slagmark, og de satte deres aftryk på verdenshistorien. Det er starten på en periode, hvor Skandinavien blev en effektiv magtfaktor på den europæiske scene i vikingetiden. Arkæologiske fund fra det nordlige Tyskland viser, hvordan de danske konger i området udviklede store byer og ovenikøbet holdt det mægtige frankiske rige i skak. I dag vil jeg fortælle dig om en konge, som satte Danmark på verdenskortet. Om kong Godfred, en vikingekonge, som flyttede en hel by og grundlagde sit eget magtcentrum i Danmark. Og som ovenikøbet sejlede i krig mod selveste Karl den Store, den frankiske kejser, med 200 skibe. Velkommen til Varbergs Danmarkshistorier. Mit navn er Jeanette Varberg. Jeg er museumsinspektør, arkæolog og forfatter, og i denne podcast vil jeg sammen med nogle af Danmarks dygtigste historikere, arkæologer og eksperter fortælle om de mest fascinerende ting i danmarkshistorien, som du skal kende for at forstå det samfund, du lever i dag. Denne sæson handler om vikinger. Du har jo nok lagt mærke til det, men sporene fra vikingerne er overalt: på din Stryhns leverpostej, dansk fodbold merchandise, stoplyset i Aarhus. Og ja, så udgør de en kæmpe del af vores populærkultur i dag. Og jeg selv er jo kæmpe fan af vikinger. Eller

jeg har i hvert fald beskæftiget mig en del med dem. Ja, jeg har sågar skrevet en bog om dem. Men hvorfor? Hvorfor fascinerer de os så meget? Hvad var det for et liv, de levede, og hvad kan de lære os i dag? Det er spørgsmål, som jeg i denne sæson vil prøve at svare på med de vildeste vikingehistorier, jeg kan grave frem. Vi skal nemlig tilbage til en tid, som var fuld af eventyr, krige, venskaber og alliancer, som gik langt ud over landets grænser og om banebrydende teknologier, som gjorde det hele muligt. Derfor har jeg inviteret dig, Andres Dobat, også kaldet Minos, blandt venner, så derfor vil jeg kalde dig det.

Andres: Det må du gerne. Du er min ven.

Jeanette: Tak. Velkommen til.

Andres: Tak.

Jeanette: Du er arkæolog og lektor ved Aarhus Universitet. Og så kender vi jo også lidt hinanden fra studietiden, selv om det er ved at være mange år siden.

Andres: Du var faktisk min mentor, da jeg startede.

Jeanette: Det er rigtigt.

Andres: Jeg havde så læst lidt inden da i Tyskland allerede. Men du var min mentor, da jeg kom til Danmark som udvekslingsstuderende.

Jeanette: Det var tider. Det var i 90'erne.

Andres: Det var hyggeligt.

Jeanette: Noget af det, jeg husker dig fra dengang - og som også er det, der er blevet din levevej sidenhen - det var jo din store interesse og viden om blandt andet den tidlige vikingetid. Og så har du jo været ude med din metaldetektor, som du også er dygtig til at bruge. Det fandt jeg aldrig ud af, hvordan man gjorde. Men det gør du. Og så har du fundet noget helt specielt og meget vigtigt for dagens historie med den. Men det vender vi tilbage til senere. Velkommen til Varbergs Danmarkshistorier. "Da det nu meddeltes,

at danerkongen, Godfred, med en hær var på vej ind i abodritternes land - det vil sige i Nordtyskland - sendte han, Karl den Store, sin søn Karl til Elben med en kraftig styrke af frankere og saksere og med befaling at gøre modstand mod den afsindige konge, hvis han skulle gøre forsøg på at angribe saksisk område." Det er et citat, jeg læser op her, Minos. Og hvad er det for en konflikt, som Godfred her står overfor? Som vi læser her, rasler Karl den Store med krigssablen.

Andres: Ja, det gør han. Du nævnte du abodritterne, og måske skal vi lige have dem på plads. Hvem er de egentlig, disse abodritter? Det er jo et slavisk folkeslag, som levede i det område, der i dag er Holsten og Mecklenburg i det nordøstlige Tyskland. De var en del af denne konflikt og spiller lidt Karl den Store og Godfred ud mod hinanden, og bruger denne konflikt til egen vinding. Ligesom i dag handler det om at udvide sin magtsfære og interessesfære. Og det gør Godfred både mod øst, mod abodritterne, og mod vest, mod friserne. Og de er jo begge to også Karl den Stores og det frankiske riges interessesfære og derfor clasher de med hinanden. Men det, som er baggrunden for det - og det er jo egentlig der, man skal starte - er at i slutningen af 700-tallet og start 800-tallet, der er det frankiske rige og den mægtige Karl den Store, som er verdens hersker på dette tidspunkt, rykket helt tæt mod de danske områder og dermed de danske konger og Godfreds interessesfære og magtområde. Og det er det, der er kernen i denne konflikt. Det er der er det starter.

Jeanette: Det er faktisk helt klassisk konfliktstof, vi har med at gøre med disse to.

Andres: Ja.

Jeanette: Og på den måde kan man sige, at selv om historien går, er der mange ting, der ikke forandrer sig. For at forstå denne konflikt, som vi er begyndt at snakke om, mellem Karl den Store og Godfred, vil jeg gerne tage dig med helt tilbage til starten. En af de eneste kilder, vi har fra denne tid, som kan fortælle os om kong Godfred, er jo ikke fra Skandinavien eller Danmark. Det er jo fra de frankiske rigsannaler. Og til de lyttere, der sidder derude og tænker "Hvad er det?", kan jeg sige: Det er sådan lidt årets nyhedsstof, der er listet op, og der er både indenrigsstof og udenrigsstof. Og Godfred og vikingerne, danerne, begynder efterhånden at dukke rimelig meget op i udenrigsstoffet. Og det er herfra, vi rent faktisk kender det meste om Godfred fra. De er nedskrevet fra omkring år 780, og dermed dækker de jo egentlig også vikingetidens begyndelse, for

det ligger og bobler lige omkring her. Og i rigsannalerne står der om året 804: "På samme tid kom danerkong Godfred med sin flåde og hele rigets rytteri til stedet, der kaldes Sliestorp, i grænselandet mellem hans rige og Saksen." Så hvad er Godfred for en konge?

Andres: Danmark er formentlig ikke ét samlet rige, men flere små riger, hele tiden i forandring med flere konger, hvor Godfred alligevel skiller sig lidt ud. For han formår noget, som ikke rigtig lykkedes de andre. Han er ligesom de andre en krigerkonge, og han agerer som en krigerkonge her. Grundlaget for magten for vikingetidskonger var at skaffe bytte til sig selv, de stormænd, som fulgte en, og de mange krigere, som fulgte med stormændene. Magten var jo ikke over land, men primært over mennesker på dette tidspunkt. Og det, der gjaldt for en konge, var at være god til at føre krig og skaffe bytte. Og det er den spilleregul, han ligesom følger. Men han starter jo, som du læste op, med et forsøg med at etablere gode relationer til Karl den Store, ligesom hans forgængere havde gjort, og ligesom hans efterfølgere gør. Det er helt normalt. Det er jo sådan, at de udsender gesandter, og så underskriver de dokumenter og snakker om handel og beskyttelse af handel. Altså meget ligesom i dag. Meget struktureret, egentlig. Det gør han så i forhold til Det frankiske rige. Men så sker der altså et eller andet, som gør, at han også bliver viklet ind i denne konflikt med abodritterne. Han tager ned til det frisiske senere hen og afkræver skatter der - hvilket betød, at han plyndrer. Skatteinddrivninger var plyndring.

Jeanette: Og hvis der sidder nogle lyttere derude, som ikke lige ved, hvor Frisland lå, så er det faktisk et område, der i dag strækker sig fra det nordlige Holland op langs Nordsøkylen og hele vejen til Ribe, der ligger i Sønderjylland i dag. Men vi skal også lige forklare, hvem Karl den Store er. Han starter jo ud som konge og ender som kejser. Han har en drøm om at genetablere det kristne Romerrige. Kan du uddybe, hvad han er for en type hersker?

Andres: Han er den mægtigste hersker i Europa på dette tidspunkt. Han ser sig selv i, som du siger, som efterfølger af de romerske kejsere. Til sit palads i Aachen, får han jo fremskaffet nogle søjler fra Italien i marmor for ligesom at cementerede denne ambition om at være efterfølger af det.

Jeanette: Han plyndrer simpelthen en italiensk by for fine ting?

Andres: Ja, Ravenna. Det er der, han får disse søjler fra. Nogle meget smukke, røde søjler og masser af marmor får han skaffet. Og at han ser sig som efterfølger er ikke bare en ambition. Det er også meget reelt, fordi Det Karolingiske Rige er den største magtfaktor i Vest- og Centraleuropa på dette tidspunkt. Det er jo kun Byzans, som egentlig kan måle sig med dette. England ligner jo på dette tidspunkt meget Skandinavien med rigtig mange små kongeriger, så det er overhovedet ikke noget i samme dur. Og så er det jo et totalt gennemstruktureret kongerige med stående hær, møntvæsen, klostre, ærkebispesæder og sådan. Alt er sat i system. Og hvis de spiller med musklerne, så danser de fleste omkring dem. Og dog: De to vigtigste krige, han fører, er jo mod avarerne og mod sakserne. Og det er krigen mod sakserne - altså dette område, der ligger i det nuværende Niedersachsen, Nordvesttyskland syd for Elben ned til Weser. Dette område, geografisk. Dem har nogle kvaler med at nedkæmpe. Og mange stormænd - Widukind er blandt andet en af de centrale skikkelser i disse kampe - har jo meget tætte relationer til den danske kongemagt. De frankiske annaler, som vi snakkede om før, refererer faktisk til, at mange af disse saksiske hærførere flygter fra Karl den Store til danskerne. Så der er nogle politiske alliancer allerede. Og derfor er det også meget naturligt, at - da sakserne så er underlagt og indlemmet i Karl den Stores frankiske rige - så etablerer man disse diplomatiske forbindelser til efterfølgerne, altså til Karl den Store.

Jeanette: I disse diplomatiske forbindelser er der så noget, der tyder på, at Karl egentlig godt kunne tænke sig måske at tage Jylland? Jeg tænker, at han jo også er meget glad for at føre denne kristne mission?

Andres: Det er nu mest hans efterfølgere, der - i hvert fald hvis vi skal tro kilderne - går meget op i dette med den kristne mission. Jeg tror, at for Karl den Store er det meget mere magtpolitik.

Jeanette: Og så bruger han den kristne mission som en undskyldning?

Andres: Hans mission blandt sakserne foregår blandt andet på den måde, at han siger "enten bliver I kristne, ellers bliver I halshuggede". Og det fører så til en halshugning af tæt på 450.000 mennesker.

Jeanette: Mænd og drenge.

Andres: Det var jo hans samtid, præster, der kritiserede ham for at gå for blodigt til værks. Så han var bare en iskold magtpolitiker. Ellers ville han nok heller ikke have holdt sig på tronen i så lang tid, som han gjorde.

Jeanette: Ja, han regerer vel i 46 år eller sådan noget?

Andres: Ja. Men han har jo ikke brug for underlemme sig det jyske område, tror jeg. For han er jo kejser, og det er jo kongerne, der underkaster sig ham.

Jeanette: Og han var også begyndt at blive en gammel mand, ikke?

Andres: Er han det på dette tidspunkt? Ja, det er han. Det er rigtigt.

Jeanette: Altså, jeg er ked af at sige, Minos, men når man er i fyrrerne, og vi er i 800-tallet, så er man allerede rigtig gammel. Så når man når op i 60'erne, så burde man være død, ikke?

Andres: Jo, og han sikkert siddet på hesteryg en stor del af sit liv. For kongerne dengang - og det gælder både Karl den Store, men i særdeleshed også Godfred - var krigskonger. De var med. Altså, de sad ikke bare i et eller andet feltherretelt med et kort. De var med på skibet og inde i kampen.

Jeanette: Vi har en træet, gammel mand, der har ført krig i jeg ved ikke hvor mange år. Hvad er det så, Godfred gør, der gør ham så sur?

Andres: Godfred blander sig jo i hans interessesfære. Og omvendt. Godfred mener jo også, at disse abodritter har betalt skat til os - underforstået: Vi har måttet plyndre uhindret hos dem i lang tid - og nu indgår de en alliance med karolingerne, med Frankerriket. Det er det ene. Og så mod vest sker det samme: Frisland bliver jo også indlemmet i Det Karolingiske Rige i 700-tallet. Og dermed har vi også denne interessekonflikt. Og så har Godfred måske også gennemskuet, at han har en fordel, i og med at han jo overhovedet ikke kan mønstre den samme styrke, men han har skibene. Han har en flåde. Det

er det, hans magt er baseret på. Og ham Karl den Store sidder fast på land. Derfor agerer han sådan rimelige frit indenfor dette asymmetriske krigsspil.

Jeanette: Det giver rigtig god mening. For nu siger du også, at kongerne har sine mænd, og de er sådan lidt spredt ud og ikke så gennemkontrollerede som Karl den Stores rige. Men der er jo også en form for - hvis vi skal bruge et rigtigt moderne ord inden for virksomheder og så videre - agilitet. Det her med, at man kan flytte mange mennesker hurtigt og hurtigt omstille sig. Det er i virkeligheden også det, som denne typiske asymmetrisk krig kan, som du siger, at Godfred fører. Han har agile styrker. Han har ikke 2.000, mænd og rytteri og så videre, der skal flytte sig over store områder. Der er jo et kæmpe arbejde med at flytte sådan en stor hær. Hvorimod få mænd på skibe... Og det er jo også omkring her, at vi begynder at se en rivende udvikling i den teknologi, der ligger forud for vikingetidens skibe, ikke sandt? Altså, Godfred sidder med et teknologisk nybrud.

Andres: Ja. Og den ligger jo nok lidt tidligere, denne udvikling, og især den udvikling, at man kopierer sejlet. Man er jo meget sent om det i Skandinavien med at tage sejlet til sig. Det er man jo, blandt andet fordi krigsførelse og magtudfoldelse er så ritualiseret, som det er. Det at have et sejl er jo ikke så cool som at have 40 mand, der ror for én. Det er jo meget federe: Se alle mine mænd; de ror for mig!

Jeanette: Men der er eddermame langt til England, hvis man skal ro hele vejen over, ikke?

Andres: De germanske krigere fra det nuværende tyske område og også Jylland har jo været i England før. Altså, det går jo tilbage til Romerriget, det som vi altid betegner som en ærke-vikingeting. Disse indfald går i virkelighed tilbage til langt før. Men det bliver mere effektivt, og de kommer længe væk fra - altså helt fra Norge - mod England med sejlet. Det er det, der gør dem så mobile og så effektive lige pludselig. Så det er en kæmpe landvinding, der lige pludselig bliver brugt der. Og det gør også, at Godfred kan agere, som han gør, og at han kan agere sådan forholdsvis uhindret.

Jeanette: Som han har faktisk, kan man sige, et ekstra kort på hånden, som gør, at han alligevel i dette spil poker om magten ikke står så svagt, som han burde på papiret?

Andres: Ja. En lille detalje, som måske kan være lidt sjov i denne sammenhæng: Karl den Store, de havde en elefant med i deres hær! En elefant, som han havde fået i gave af Harun al-Rashid. Og så er det altså lidt svært at hamle op med Godfred og skibene.

Jeanette: Ja, og Harun al-Rashid sad nede i Bagdad, ikke?

Andres: Jo.

Jeanette: Han var kaliffen dernede, der sendte en gave. Og det er jo altså også en kæmpestor anerkendelse af den magt, som Karl den Store havde.

Andres: Ja, det viser jo, hvilken karakter han er. Han har jo et rige, der strækker sig fra Italien til Wien til Pyrenæerne til Danmark og Vestkysten. Altså, det er jo et kæmpe område.

Jeanette: Det er svimlende. En lille ting, jeg altid har tænkt på - og nu har du fingeren på pulsen omkring arkæologien fra dette tidspunkt: Har man nogensinde fundet denne elefants knogler i arkæologiske udgravninger?

Andres: Man har faktisk flere gange troet, man havde fundet dem. Det står faktisk i annalerne: jeg kan ikke huske hvilket år nu, men der er altså en lille bemærkning om, at i dette år døde den elefant. Den har også et navn, tror jeg.

Jeanette: Er det Abul-Abbas?

Andres: Kan det være?

Jeanette: Ja, jeg tror det er Abul-Abbas, men jeg er ikke hundrede.

Andres: Ja, det ringer noget. Han døde, og der er også en stedsangivelse sådan cirka, hvor det er. Men jeg tror, hver gang de har troet, de havde fundet det, så var det en eller anden mammut fra istiden og ikke Harun al-Rashids elefant.

Jeanette: Øv. Tilbage til, hvor vi slap i året 808. Nu skal vi tilbage til de frankiske rigsannaler. De er meget gode at have i denne fortælling, for de ridser meget godt denne

konflikt op. Og så skal vi høre lidt mere om, hvad der sker med disse abodritter, som de slås om, Karl og Godfred. "Men da kongen i nogle dage med et vagthold havde overvåget kysten samt dertil stormet og erobret nogle slaviske borge, vendte han med store tab for sine tropper atter hjem." Hvad sker der egentlig her?

Andres: Det er et godt spørgsmål. Jeg må ærligt indrømme, at jeg også er lidt på bar bund, som vi nogle gange er med disse kilder, ikke?

Jeanette: Jo.

Andres: Disse kilder er jo skrevet på baggrund af andenhåndsberetninger. Ham - givetvis en ham, der skrev det her - har jo aldrig været der. Han fik det fortalt.

Jeanette: Vi forestiller os, der sidder en munk på et kloster.

Andres: Han sidder givetvis i Aachen i sit lille skrivekammer. Måske var det Einhard selv, der skrev dette. Baggrunden for det er lidt uklar. Men hvad er det, der sker? Der sker jo det, at både Godfred og de frankiske herskere kæmper om indflydelse i det område. Og abodritterne er jo lidt interessante, for de spiller en rolle, ikke bare hér, men også langt senere. Harald Blåtand, for eksempel, er gift med en prinsesse af abodritterkongen, Mistivoj: Tove. Så de politiske relationer - det er jo det, det er: du indgår ikke ægteskab, hvis ikke det er nødvendigt for at udfylde et politisk mål.

Jeanette: Kærlighed var noget, man fandt med friller og unge mænd.

Andres: Der har altid været nogle relationer af forskellig art, og nogle gange udmøntede disse relationer sig i plyndringer og vold, som her, og andre gange indgik man alliancer. Og begge ting sker. Vi har jo også to konkurrerende magthavere i det abodrittiske. Der er to familier, hvor den ene kaster sit lod i hatten hos frankerne og den anden satser på Godfred. De søger egentlig efter, at den ene eller den anden hjælper og støtter dem på tronen, på magten.

Jeanette: Og hvis der er nogle lyttere derude, der har set Game of Throne, som jeg har. Jeg ved ikke, om du har set dem, Minos?

Andres: Det har jeg faktisk ikke.

Jeanette: Men der er der jo en forfatter, der i den grad har lånt fra tidlig middelalders rænkespil. For det er jo virkeligheden et magtspil, dette refererer til, og vi ser kun konturerne af et magtspil.

Andres: Det er en meget dynamisk politisk konstruktion, vi har med at gøre. Altså både hos briterne og i det skandinaviske.

Jeanette: Men det ender jo med, at Godfred må trække snuden lidt til sig her?

Andres: Ja, det gør han.

Jeanette: Men han kommer stærkt tilbage.

Andres: Han kommer jo tilbage.

Jeanette: For konflikten ender nemlig ikke her. Jeg har nogle flere - af måske Einhards - skrivelser. Jeg kan godt lide forestillingen om, at han sidder og skriver dette på et ensomt lille munkeværelse. Og så er det overladt til os i dag. Men én skriver i hvert fald sådan her: "Men før Godfred vendte tilbage, ødelagde han den ved havet anlagte handelsplads, som i danernes sprog hedder Reric, og som havde indbragt hans riges store fordel ved inddrivelse af skatter. Idet han også tog de derværende købmænd med sig, lod han flåden lette anker og kom med hele hæren til havnebyen Sliestorp.

Andres: Og her får vi jo et helt andet blik på denne Godfred. Nu træder han jo i en anden rolle. Før har vi mødt ham som krigskonge, som skaber disruption. Nu tager han jo lige pludselig kontrol over økonomi og handel.

Jeanette: Ved simpelthen at flytte en handelsplads?

Andres: Sådan ser det ud. Og det har vi faktisk også belæg for i de arkæologiske fund. For dette Reric er efter alt at dømme lig med den arkæologiske lokalitet, der hedder Gross Strömkendorf, oppe i nærheden af Wismar, hvor man faktisk har fundet spor efter

en vidtgående ødelæggelse der i start 800-tallet. Der kan vi igennem arkæologien se, at den er god nok, denne fortælling.

Jeanette: Det er fra den sydlige østersøkyst, at man smadrer en by?

Andres: Det er en handelsplads, som der er flere af langs den sydlige østersøkyst, hvis primære funktion er at skabe rum til, at man kan udveksle varer mellem de skandinaviske og de slaviske områder. Ligesom perler på en snor ligger de helt til det baltiske område. Truso i det nuværende Polen er en af dem, og der findes flere. Denne plads har Godfred åbenbart kontrol over. Han kan i hvert fald afkræve skatter på de handelstransaktioner, der foregår på stedet. Det er sådan, det fungerer: Kongen siger, at hvis I vil handle jeres skind herfra og give dem videre til frankiske handelsfolk - hvad ved jeg - en eller anden svensk handelsmand, der kommer med en masse mink fra de svenske skove, ræve eller hvad det nu er... Så skal kongen have sin andel. Det er helt almindelig skat på økonomiske transaktioner. Og det tjener han åbenbart godt på i det slaviske område på Reric. Man undrer sig: hvorfor ødelægger så den plads, hvis han har en indtjening på den? Og det må have en eller anden grund. Måske syntes han, det er for usikkert at være i dette område og tænker derfor, at han må flytte dette. Og så kommer Hedeby ind i billedet. Nu kalder du det Sliestorp. Det han i virkeligheden gør er, at han flytter til Hedeby, som er den store handelsby, hvis storhedstid begynder med dette i start 800-tallet. Det ved vi fra de arkæologiske kilder. Der blomstrer stedet op, og det må simpelthen være på grund af Godfreds indblanding. Men stedet er ældre, for det bliver grundlagt af frisiske handelsfolk. Det ligger ved Slien ved det nuværende Slesvig, og de frisiske handelsfolk har været der siden 700-årene. Altså langt tidligere. Men Godfred træder altså ind i en ny rolle her: Han ser de økonomiske vækstmuligheder, der ligger i Hedeby og Hedeby som denne drejeskive, dette økonomiske power house for handel mellem det frisiske og Østersøen. Og det er det, han grundlægger med dette move, som er meget smart.

Jeanette: Det er det nemlig. Og han fortsætter jo. Nu vil jeg gerne læse noget mere op af rigsannalerne. Godfred trækker sig fra fronten og den diplomatiske krise, men han har travlt, for der er andet, han skal have fikset, inden han skal begynde at diskutere med Karl igen. "Her opholdt han sig nogle dage og bestemte, at han ville befæste sit riges grænse mod Saksen med en vold, således at der fra den østlige havbugt, som danerne kalder Ostersalt - Østersøen - til Vesterhavet og langs Ejderens hele nordbred

skulle strække sig en forsvarsvold, kun afbrudt af én port, gennem hvilken kærre og rytter kunne komme ud og atter vende hjem. Efter at han nu havde fordelt arbejdet mellem sine anførere, vendte han hjem." Han har jo gang i at bygge en vold. Hvad er det, han gør?

Andres: Det gad jeg også godt vide, for han bygger jo ikke Dannevirke. Det er det, han refererer til: Dannevirke.

Jeanette: Og Dannevirke består af omkring 30 kilometer vold fordelt på en række forgreninger, der tilsammen spærrer Jylland af på det allersmalleste sted. Og det går jo langt tilbage i jernalderen.

Andres: Ligesom Hedeby har været der før.

Jeanette: Det er en gammel grænse.

Andres: Det er en gammel grænse, og en kulturel grænse er det jo helt tilbage til Romerriget. Men det er en militær grænse, altså et forsvarsværk, allerede tilbage i hvert fald til 600-tallet. Måske allerede nede i 500-tallet, altså i folkevandringstiden.

Jeanette: Det er dér, helt nede ved Jyllands rod, hvor det smalner allermest til.

Andres: Mellem Slien og Ejderen og Trenen, som er naturlige barrierer i landskabet, er der bare denne smalle korridor, hvor man kan komme på langs af den jyske halvø. Det er altså også der, hvor Hærvejen går igennem og Oksevejen.

Jeanette: Det er i virkeligheden porten til Skandinavien, der ligger dér.

Andres: Fuldstændig. Som er blevet benyttet i årtusinder. Al kulturel udvikling, der er sket i Skandinavien med påvirkning sydfra gik derigennem. Der bliver etableret Dannevirke, denne forsvarsvold, langt tidligere. Og hvad han så gør, det ved vi ikke. Kilderne er i hvert fald ikke særligt velinformede på den måde, at de tilskriver ham æren for at have etableret dette forsvarsværk. For det er det ikke. Han må have lavet en eller anden genetablering, reparation, udvidelse... Men arkæologiske spor for det, mangler vi.

Vi aner ikke, hvad det var, han gjorde der. Der er ikke fundet noget, der entydigt kan knyttes til denne reference i annalerne i arkæologien.

Jeanette: Der ikke en 'smoking gun.' Han har ikke lagt et sværd under muren, hvor der står Godfred med runer på, eller et eller andet lækkert, vi kunne bruge, vel?

Andres: Nej. Og det virker også til at det meste af Dannevirke er opført under en akut trussel. Altså, det er jo et trusselscenarie her. Som vi indledte med: Karl den Store rasler med sablen. Det gør han. Og derfor er det smart at få dette Dannevirke i stand som 'last resort.'

Jeanette: Så Godfred opruster på den måde, at han tager kontrol over noget økonomi, og han forstærker sin forsvarsmur omkring Dannevirke. Når han gør dette, er det vel også for at beskytte hele det område, hvor vi mener Godfred ligesom selv opholdt sig omkring Hedeby og Sliestorp og hele dette kompleks og Dannevirke, han opbygger?

Andres: Jeg tror ikke, at det var der, han ligesom havde sit primære tilholdssted. Det tror jeg ikke. Det var grænseegn, og han sad nok et eller andet sted, tænker jeg.

Jeanette: Hvor? Nu presser jeg dig lidt.

Andres: Det ved jeg simpelthen ikke. Disse hærkonger, krigskonger, havde jo ikke nødvendigvis behov for at have sådan et fast territorie eller noget. De havde magter over mennesker, og når de var succesfulde, så flokkedes krigerne omkring dem. Men Godfred er speciel, fordi han også kører dette økonomiske spil. Og måske udbygger han også Dannevirke for at sikre sine økonomiske interesser. Det kan også være, at det har noget med det at gøre. Det er der faktisk også noget, der tyder på, fordi i 815, tror jeg - lidt senere i hvert fald - hører vi i de frankiske annaler om denne Gluomi, som har en særlig titel som grænsebeskytteren.

Jeanette: Gluomi?

Andres: Gluomi hedder han. Og det står der ikke, men jeg tænker, at han er blevet indsat af Godfred. Det tyder jo også på, at han ligesom prøver at ændre dette Dannevirke til noget, der er af varig karakter, hvis han indsætter en, der har ansvar for at passe på

dette anlæg og passe på grænsen. På den måde er han nyskabende: Han får en fod ind i det økonomiske og ser sine indtjeningsmuligheder dér.

Jeanette: I starten indledte jeg med et citat fra Einhard, der skriver en af Karl den Stores biografier. Han beskriver egentlig ikke Godfred i så venlige vendinger. Måske fordi han begynder at være lidt for vagtintrigant og begynder at spille med musklerne på en måde, så man skal holde alvorligt øje med ham. "Han ligefrem pralede med, at han snart ville ankomme med en stor hær foran Aachen, hvor kongen holdt hof. Selvom de var forfængelige, blev hans ord ikke anset som helt useriøse, for man troede på, at han måske ville vove noget lignende, indtil en for tidlig død forhindrede ham i dette. For han blev dræbt af en af sine egne. Og både hans liv og hans planlagte krig kom til en ende." Altså, vi startede med at fortælle om disse 200 faretruende skibe, som Godfred også får samlet sammen. Her står der, at han er en pralhals. Men man var alligevel lidt bekymrede for ham. Men så på falderebet, lige før triumfen, hvor han kunne have plyndret Aachen og ændret verdenshistoriens gang, bliver han myrdet af en af sine egne. Damn it.

Andres: Sådan ser det i hvert fald ud i kilderne. Og det er jo sådan, at bare 50 år senere, står de jo og plyndrer i Paris.

Jeanette: Ja, det gør de.

Og de sejler jo også op af Rhinen. Hamborg bliver ødelagt. Hamburg har ikke meget end et par huse og en lille kirke på dette tidspunkt, men de er der. De kan mønstre disse store styrker, og de har nok 'red neck'-attitude til bare at sejle gennem disse floder langt ind i landet og bare køre på.

Jeanette: Og smadre igennem.

Andres: Ja, det gør de. Om man kunne gjort det eller ej det, det ved jeg ikke...

Jeanette: Med 'om han kunne have gjort det eller ej' mener du, at det var tvivlsomt, om han kunne plyndre hovedstaden i det vigtigste rige i Europa på dette tidspunkt.

Andres: Det er jo det. På den anden side, bliver de jo gang på gang fanget på det forkerte ben.

Jeanette: Især når det er skibe.

Andres: Lige præcis. Her er det denne asymmetri krigsførelse, som virkelig gør sig gældende. Men de vigtigste krige, som bliver tilskrevet Karl den Store, er Sakserkrigen og Avarerkrigen. Det er jo dem, som Einhard fremhæver som de store bedrifter, og der hvor han virkelig skulle bide til, Karl den Store. Og Godfred: Dette var så hans sidste krig...

Jeanette: Ja, det giver sig selv.

Andres: For at sætte det lidt i perspektiv, hvordan samtiden så på trusselssceneriet... Hærværk Dette trusselsscenarie kommer sig primært af den asymmetriske krigsførelse. Jeg tror aldrig, at der ville være kommet en ændring af verdenshistorien, for det gik på at plyndre. Det gik jo ikke ud på at erobre territorier. Det var ikke det, der var meningen. De var jo ikke i Paris for at blive herskere over Frankrig. De var der for at komme hjem med en masse sølv og tingeltangel og kunne fortælle en god historie derhjemme ved bålet.

Jeanette: Men samtidig kan man jo også sige, at Godfred er så offensiv, som han er, og går egentlig ud og truer med mere, end han egentlig kan mønstre, hvis du forstår, hvad jeg mener? Altså, han skaber et større trusselsbillede, end han måske egentlig kan stå ved. Det gør jo egentlig også, at selvom Karl måske havde gået med tanken om at snuppe Jylland, så var det ikke besværet værd.

Andres: Nej, ligesom vi snakkede om før: Det, som var Karl den Stores drømmescenarie, var jo, at den danske konge selv skulle komme til ham.

Jeanette: Det gjorde han ikke.

Andres: Nej, det gjorde han ikke. Det er så hans efterfølger, der gør det, som så aldrig får fodfæste som konge. Men det var nok ikke besværet værd. Også fordi han dør. Og fordi hans efterfølger skynder sig at etablere gode diplomatiske relationer igen. Jeg tror det var Hemming, han hed.

Jeanette: Han er der ganske kort, ikke?

Andres: Det var meget kort regeringstid.

Jeanette: Og så bliver han også slået ihjel.

Andres: Han var også bare en af mange konger, som regerede samtidig og kort efter hinanden og bestrider hinanden og slås om tronen. Men han skynder sig jo med det samme ind hos den frankiske konge og siger: Vi vil altså gerne være på god fod, og lad os endelig lave en aftale om gode handelsforbindelser her nordpå, i Hedeby og sådan noget. Så vi ikke forstyrrer det, der giver os klingende mønt i tasken.

Jeanette: Og det er jo virkeligheden også det, som du ridsede lidt op før med abodritterne, hvor der er én familie, der holder på, at man skal holde på Karl den Store, og en anden at man skal holde på Godfred. Der er ligesom er mange stridende interesser inden for samme område. Og det er vel også det, der er gældende i dette efterspil, som vi nu går ind i. Man kan sige, at dette magtspil, som Godfred har ført an, ender jo meget pludseligt med, at han bliver slået ihjel af sine egne. Og det er jo svært at spekulere i, hvad der sker. Men når der så hurtigt er nogen ude bagefter og sige: Skal vi ikke lave en aftale?

Andres: Så kunne man jo få den mistanke, at det måske var dem, der slog ham ihjel. Også fordi de kunne se, at dette går galt. Altså nu skal vi lige stoppe manden, før det netop kommer til, at Karl den Store står her oppe med sin elefant og sine ryttere og sin mange tusind mand store styrke.

Jeanette: Hvor man så måske nok havde talt tysk i hele Jylland nu? Måske?

Andres: Jo... Og der er der jo rigtig mange eksempler, hvor det kunne være sket. Også senere hen i historien.

Jeanette: Præcis. Men det er et af de steder, hvor man siger "Hvad nu hvis?"

Andres: Og det er der nogle af i 1800-tallet, der argumenterer for: At Jylland jo i virkeligheden burde være tysk, og så kunne de danske øer være en del af Sverige. Det er jo

Grimm-brødrene, blandt andet, som siger det. Og det er jo derfor, vi har vikingetiden i dag. For vikingetiden bliver jo også opfundet af Worsaae som forsvar mod disse strømninger.

Jeanette: Worsaae kan man give meget, men jeg synes da også, der var sådan en, der hed Grundtvig, der var lidt glad for de der vikinger. De var en hel gruppe.

Andres: Ja, men vikingetiden fødes jo af Worsaae. Og det er jo et direkte forsvar mod disse bestræbelser fra den tyske bund og ikke mindst Grimm-brødrene om, at Jylland jo lige så godt kunne være tysk. Det skal jeg som tysker lade stå ukommenteret.

Jeanette: Ved du hvad, vi er så glade for, at du er her hos os, uanset om det er på det ene eller andet sprog. Men for ligesom at samle op på dette, kan vi vel konkludere. Nu slog jeg i starten meget hårdt op med, at han kunne spille lige op med de største herskere i Europa. Men det kunne han vel i virkeligheden ikke rigtig?

Andres: Nej, det kunne han i virkeligheden ikke. Og grunden til, at han kan det ifølge kilderne - altså, at han er en, som de tager seriøst nede i Aachen og i Paderborn og i Ingelheim - er fordi, at han er en disruptor i kraft af denne asymmetriske krigsførelse, som han fører. Og fordi han ligesom både kører mod øst mod og mod abodritterne og mod vest mod friserne. Altså fra to flanker. I to sider af de interessesfærer der. Men det vigtigste er, at han har skibene. Og det er det, der gør, at de ikke kan finde ud af, hvordan de skal håndtere ham.

Jeanette: Han udvikler simpelthen en sømagt. Og det er det blinde punkt i det store krigsmaskineri, som frankerne og karolingerne har opbygget. De har fokuseret på den landbaserede krig, som giver super god mening på kontinentet. De har bare glemt, at de havde en kyst.

Andres: Og det ruster de så også op mod et halvt århundrede senere, hvor de simpelthen er nødt til det.

Jeanette: Men der er de bagefter teknologisk?

Andres: Der skal de indhente noget. Plus, så gør de jo også noget, der er rigtig smart, som romerne allerede gjorde: De placerer nogle af disse skandinaviske, danske stormænd og småkonger i de områder, hvor indgrebene oftest kommer ind. Så danske småkonger og stormænd bliver lensmænd for den frankiske kejser blandt andet i de frisiske områder.

Jeanette: Hvor Rollo senere kommer til.

Andres: Jeg skulle lige til at sige det. Det er præcis det: Han bliver sat til at forsvare indgangen i Seinen mod sine egne.

Jeanette: Man kan ligesom også sige, at selvom Godfred døde i forsøget, så fik de jo sparket vikingetiden i gang. Uanset hvad man kan sige om vikingetiden, så er det i hvert fald en periode, hvor Skandinavien satte et meget kraftigt aftryk på den europæiske historie.

Andres: Jeg tror, at vi skal komme over det her med at definere vikingetiden så stramt tidsmæssigt. Altså vikingetiden starter efter folkevandringstiden. Det er der, det begynder. Hvis vi kigger på, hvilke samfundsændringer, der sker - det ved du også - så er der altså ikke nogle brud. I hvert fald i den periode fra slutningen af folkevandringstiden og så til 1000-tal.

Jeanette: Folkevandringstiden som var omkring 5-600-tallet og så til 1000-tallet.

Andres: Det er der, det begynder. Det er der, vi ser disse mønstre - den politiske struktur og det samfund, som kendetegnede vikingetidssamfundet - tage form. Også religiøst og økonomisk.

Jeanette: Så agilitet, asymmetrisk krigsførelse og en masse skibe satte simpelt hen gang i dette?

Andres: Det, der er på spil her, er, at Skandinavien åbner sig mere op. Og det er jo også en af de ting, som Godfred gør med etablering af Hedeby. Skandinavien bliver på dette tidspunkt i højere grad en del af det europæiske kulturfællesskab i kraft af disse alliancedannelser. Altså i kraft af, at disse konger og kejsere snakker med hinanden,

mødes, udsender gesandter. Det fører jo til en enorm kulturel udveksling. Og på det økonomiske, som du ser med disse tidlige byer: Hedeby, Ribe ved vestkysten, Kaugang, hvor Godfred jo også måske havde lidt en finger med i spillet, i Norge, og Birka. Det er jo derfra, at Skandinavien pludselig bliver en del af dette internationale handelsnetværk, som igen fører til noget kulturel udvikling.

Jeanette: Og derfor vil jeg gerne have dig tilbage til dér, hvor vi startede, netop med byen Sliestorp, som jo optræder i disse kilder.

Andres: Som et lidt mysteriøst sted.

Jeanette: Ja, man vidste ikke rigtig, hvor det var. Indtil du tog din metaldetektor, Minos, tilbage i 2003 - og så fandt du den!

Andres: Ja, jeg fandt den. Alt i arkæologien er jo hypoteser. Men, men har jo altid troet, at dette Sliestorp er det samme som Hedeby. For Hedeby kender vi godt. Der har man haft udgravninger siden 1900-tallet. Det er i øvrigt en danske arkæolog, der opdagede Hedeby. Og det er en handelsplads grundlagt af friserne. Og der har man alt det sagt, at Sliestorp fra annalerne er dette sted. Det jeg så gjorde, dengang jeg studerede på Moesgård: Der stiftede jeg bekendtskab med denne metaldetektorarkæologi i Danmark og den måde, hvorpå disse mange amatører med metaldetektorer og disse mange metaldetektorfund gjorde, at man simpelthen fik et helt nyt billede af bebyggelseslandskabet i vikingetiden og dermed også vikingetiden som samfund. Og så tænkte jeg, da jeg kom tilbage til Tyskland til Kiel Universitet: Det skal jeg prøve her! Jeg fik så med meget møje og besvær en tilladelse til at gå med metaldetektor i Slesvig-Holsten. I hvert fald fik jeg besked på, at hvis jeg blev opdaget, så ville de ikke politianmelde og retsforfølge mig. Det var den tilladelse, jeg fik.

Jeanette: Fedt.

Andres: Det var jo strengt forbudt dengang. Og jeg tror, der gik nogle uger, hvor jeg gik rundt på pladser. Jeg tænkte bare: Det kan jo ikke være Hedeby det hele. Der må også være noget rundt omkring. Og så efter nogle uger, ved Fysing, 3-4 kilometer på den anden side af fjorden, nordøst for Hedeby, der bippede den lige pludselig meget kraftigt. Og så kom der klassiske vikingetidsfund: Bronzefibler og forgyldte genstande. Og så

lavede vi jo det, som arkæologer nu engang gør: Når man først har løftet en lille flig, så bliver man ved. Så vi tog luftbilleder og kunne se, at hele pladsen var plastret til med grubehuse, som er disse klassiske små hytter fra vikingetiden. Og det, der gør, at vi i dag siger, at dette muligvis er Sliestorp, er jo, at den ligger helt perfekt i forhold til et militært knudepunkt eller stødpunkt i baglandet af Dannevirke. Det, der er problemet med Hedeby er jo, at den ligger syd for Dannevirke. Og det skal den gøre, hvis den skal fungere som handelsplads for folk fra rigtig mange forskellige kulturer. Der ligger den fint syd for grænsen i et neutralt område.

Jeanette: Sliestorp, er det så der Gluomi bor?

Andres: Sliestorp ligger nord for Dannevirke og nord for forsvarslinjen. Det er nemlig der, hvor ham Gluomi sad - eller kunne have siddet. Helt oplagt. For i løbet af ingen tid kan du sejle på tværs af Slien mod vest. Så er du ved vestflanken af Dannevirke. Og hvis du sejler i den anden retning, så er du efter 2 kilometer ved østflanken af Dannevirke. Så det er en ideel flådebase.

Jeanette: Så det med at gå med metaldetektor er jo sådan arkæologisk metode, som har vist sig at give rigtig mange fund inden for de sidste 20 år. Mine kollegaer her på Nationalmuseet er jo år bagud efter alle de amatører, som går derude på markerne med metaldetektorer og finder alle disse fund. Hvad betyder det for dig som arkæolog, der lige præcis forsker i dette, at der lige pludselig er så stort et fundmateriale?

Andres: Det har betydet helt enormt meget. Og det betyder noget på rigtig mange tangenter. I forhold til forskning i vikingetid, så har disse mange fund - og det er jo primært disse mange nye fundpladser, som er opdaget ved hjælp af detektorer - har givet os et helt nyt billede af vikingetiden. Altså, det er jo helt ikoniske lokaliteter: Gudme, Lunde-borg, Tissø, Lejre. Dem har vi jo allesammen fået syn for ved hjælp af metaldetektorer. Hvis vi kiggede i bøgerne skrevet i 70'erne og ledte efter vikingetidsboplads, så var der Trelleborg og måske 2-3 andre lokaliteter, som man havde gravet på det tidspunkt. En eller anden landsby et eller andet sted i Jylland. I dag ligger der jo en vikingetidsboplads hver 4.-5. kilometer langs hele den danske kyst. De er jo over det hele. Der er tusindvis af lokaliteter fra vikingetiden.

Jeanette: Man kan sige, at det, vi har brugt rigtig meget tid af programmet her på, er jo at nævne disse skriftlige kilder. Hvad de har skrevet ned om Godfred. Vi får nogle personer på. Men i virkeligheden er der, hvor videnskaben og arkæologien rykker, jo det store fundmateriale, der hele tiden kommer ind, og den nye forskning, der sker derude.

Andres: Det er jo det, der er det sjove ved at være arkæolog: At man skaber sine egne kilder. Jeg tror også, det er sjovt at være historiker, og historiker får jo også noget nyt ud af de gamle kilder ved at læse dem med nye briller på. Men det fede ved arkæologi er jo, at vi skaber vores egne kilder. Vi kan hele tiden føje til.

Jeanette: Vi skriver historien om.

Andres: "On the fly." Eller "at the trowel's edge", som vi arkæologer siger, når vi er derude. Og den måde, som vi mener, vi løftede denne metaldetektorarkæologi til et nyt niveau, må vi snakke om en anden gang, Jeanette. Det er jo vores DIME-platform, hvor museerne og alle os andre kan være med til, hvordan danmarkshistorien bliver skrevet ude i marken. For alle fund kommer ind i dette digitale system og kan ses af alle. I hvert fald fundene, ikke fundpladserne. Og på den måde kan de indgå i denne forskning og historieskrivning, som vi har gang i hele tiden.

Jeanette: Ja, og lige præcis på den bemærkning, kan man jo så konkludere, at det bare er sjovere at være arkæolog. Minos, Andres Dobat, lektor og arkæolog ved Aarhus Universitet, tusind tak, fordi du tog dig tid til at komme forbi mit ydmyge studie her i dag.

Andres: Det var sjovt og hyggeligt.

Jeanette: Det var en fornøjelse. Det, vi kan tage ud af samtalen her i dag, er jo i virkeligheden, at selvom vi i dag måske ikke er en af de helt store magtpolitiske spillere, så var der noget agilitet, der var noget asymmetrisk krigsførelse, der gjorde, at selvom vi var af en beskeden størrelse for tusind år siden eller mere, så kunne vi alligevel spille op en gang imellem med nogle af de store. Og det var i virkeligheden sådan, at vikingetiden tog sin begyndelse og var med til at udvikle Skandinavien fra at være et klude-tæppe af en masse små kongedømmer til, at vi lige pludselig havde en konge, der sad i England, som var Knud den Store, som regerede over både England, Danmark, Norge og dele af Sverige. Mit navn er Jeanette Varberg, og du har lyttet til Varbergs Dan-

markshistorier. Produceret af Juhl og Brunse for Vores Tid og 24syv. Tilrettelagt og produceret af Luna Lam og Nikolai Sørensen. Redaktør er Lucas Francis Claver. Og en særlig tak til Andres Dobat, blandt venner Minos. Find podcasten på www.24syv.dk, www.vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.

Andres: Kære lytter. Du har lyttet til et program fra 24syv. Du kan finde meget mere modig, nysgerrig og magtkritisk taleradio på 24syv-app'en. Hent den i App Store og Google Play.